

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****GÖKHAN GÜNDÜZ BAŞVURUSU (11)**

Başvuru Numarası : 2021/26425

Karar Tarihi : 13/3/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Gökhan GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan kişiye posta yoluyla gönderilen kitapların bandrolsüz olduğundan bahisle verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçundan hükümlü olarak Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. 26/6/2020 tarihinde başvurucunun bir yakını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden (KKTC) posta/kargo yoluyla başvuru adına üç kitap göndermiştir. Başvurucu, kitaplardan ikisinin bandrolsüz olduğu gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine vermediğini belirtmiştir.

3. Başvurucu; kitapların KKTC'de basıldığını, KKTC'de kitaplarda bandrol bulunması uygulamasının zorunlu olmadığını belirterek infaz hâkimliğine şikâyetle bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Kırıkkale İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 27/10/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumunun uygulamasında usul ve kanuna aykırı bir durum bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 25/12/2020 tarihinde "*dosya içerisinde hükümlünün iddialara ilişkin olarak İnfaz Hakimliği tarafından incelenebilecek nitelikte somut herhangi bir ceza infaz kurumu kararı olmadığı, şikâyet konusu kitabın hangi tarihlerde vermediği ve ne gerekçe ile verilmemesinin anlaşılamadığı ve bu şekilde kanunda belirtilen süreler yönünden bir değerlendirme yapılamayacağı anlaşılmakla şikâyetin yukarıda açıklandığı şekilde kabulü ile infaz hakimliği kararının kaldırılmasına, şikâyet hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve hükümlü/tutuklunun ceza infaz kurumuna başvurusunun muhtariyetine*" gerekçesiyle başvurucunun itirazının kabulüne karar vermiştir.

4. Başvurucu, mahkeme kararı üzerine 25/1/2021 tarihinde yeniden Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) 25/1/2021 tarihinde 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili yönetmeliğe atıf yaparak başvurucuya gönderilen kitapların verilmemesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, daha önceki gerekçelerle (bkz. § 3) yeniden İnfaz Hâkimliğine şikâyetinde bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen İnfaz Hâkimliği 1/3/2021 tarihinde "*hükümlüye kargo yolu ile gelen kitaplarının üzerinde bandrol olmadığı ve bu hususa ilişkin ceza infaz kurumu uygulaması ve ilgili eğitim kurulu başkanlığı kararının 5846 sayılı Kanun'un 81. maddesi hükmü ve Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesi'ne göre alınmış olduğu, cezaevi idaresinin uygulamasının usul ve yasaya uygun olduğu*" gerekçesiyle başvurunun şikâyetinin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi 13/3/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 30/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; herhangi bir kanuni dayanağı olmaksızın KKTC'den gönderilen kitapların bandrolsüz olduğu gerekçesiyle kendisine vermediğini, anılan kitapların KKTC'de basıldığını ve oradan satın alındığını, KKTC'nin yasal mevzuatında bandrol uygulamasının zorunlu olmadığını, bu hâliyle gönderilen kitapların kendisine verilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüş yazısında yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında ele almıştır (ilgili kararlar için bkz. *İbrahim Kaptan (2)*, B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; *Recep Bekik ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; *Ahmet Sil ve Taner Yay*, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurunun iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğu karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucuya gelen kitapların kendisine verilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004

tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacıyla yapıldığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenecektir.

15. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve çabaların hoşgörüsüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak her türlü düşüncenin barışçıl şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

16. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 96). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

17. Somut olayda başvuru, KKTC'den posta yoluyla gönderilen kitapların bandrolsüz olduğu gerekçesiyle kendisine verilmemesinden şikâyetçidir. Ceza infaz kurumu idarelerinin mahpusların yararlanabilecekleri belirtilen süreli ve süresiz yayınları 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutması gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin üçüncü fıkrası "*Kurum disiplini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.*" düzenlemesini içermektedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu idarelerince ilgili madde hükmü ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında ortaya konulan ilkeler gözönüne alınarak bir denetim yapılmalı ve inceleme sonucunda yayınların kuruma kabul edilmesinin uygun olup olmadığına karar verilmelidir.

18. Süreli veya süresiz yayınlar hakkında 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gözönüne alınarak yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesinin *Halil Bayık* ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) kararında açıklanmıştır. Buna göre *Halil Bayık* kararında öngörülen kriterleri karşılamayan bir gerekçeyle yapılan müdahalelerin ihlal oluşturacağı belirtilmelidir (kararda öngörülen ilkeler için bkz. *Halil Bayık*, § 45).

19. Somut olayda KKTC'den posta/kargo yoluyla gelen kitaplardan ikisi başvurucuya verilmemiştir. Eğitim Kurulu ve derece mahkemeleri ilgili mevzuata atf

yaparak söz konusu kitapların bandrolsüz olduğunu ve başvurucuya verilmemesinde hukuka aykırı bir durum bulunmadığını belirtmiştir. Ancak idare ve derece mahkemelerinin kararlarında yalnızca ilgili mevzuata atıf yapıldığı görülmüş; söz konusu kitapların başvurucuya verilmemesine ilişkin olarak anılan kitaplarda bandrol olmamasının 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozduğuna ya da tehlikeye düşürdüğüne yönelik herhangi bir tespit ve değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Üstelik idare ve derece mahkemeleri; KKTC'de bandrol zorunluluğu bulunmadığına, söz konusu kitapların KKTC'de basıldığına ve bu hâliyle bandrol zorunluluğu olmadığına yönelik olarak başvurucunun itirazları hakkında da ilgili ve yeterli bir değerlendirme yapmamıştır.

20. Neticeten somut olayda idare ve derece mahkemeleri, süreli ve süresiz yayınların mahpuslara verilmesine yönelik olarak 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları uyarınca bir değerlendirme yapmamış; yalnızca mevzuat hükümlerine atıfla başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bu hâliyle başvuruya konu kitapların başvurucuya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilebilmiş değildir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

23. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, başvurucunun maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2021/301, K.2021/710) GÖNDERİLMESİNE,

E. Net 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.